

Predlog okvirnega koncepta/scenarija promocijskega filma o slovensko-ameriških odnosih (250. let neodvisnosti ZDA)

V okviru priprav na obeleževanje 250. obletnice neodvisnosti Združenih držav Amerike ter upoštevanje podpisan Memoranduma o sodelovanju med Slovenijo in Komisijo ZDA za praznovanje 250. let neodvisnosti ZDA, ki daje Sloveniji partnerski status pri sodelovanju za izvedbo kulturnih, promocijskih in drugih aktivnosti ob 250. let ZDA veleposlaništvo Slovenije v ZDA predlaga pripravo krajšega promocijskega filma (v trajanju približno 5–10 minut), ki bi na privlačen, zgodovinsko utemeljen in vizualno dinamičen način predstavil bogate in večplastne odnose med državama z vlogo slovenskih izseljencev v ZDA kot pomembnega dela narodne dediščine slovenskega naroda.

Poleg prispevka znanih osebnosti sodobnega obdobja, ki jih občinstvo prepozna bi se osredotočili tudi na prikaz zgodovinsko pomembnih posameznikov in zgodb tisočih "neimenovanih/nevidnih Slovencev", ki so kot rudarji, delavci v jeklarski industriji, gradbinci, obrtniki in drugi fizični delavci pomembno soustvarjali, oblikovali in izgradili Ameriko v delavskih skupnostih v Pennsylvaniji, Ohio, Minnesoti, Michiganu, Koloradu, Wiscinsinu in drugod¹.

Film bi bil zasnovan kot pripoved skozi različna zgodovinska obdobja ter bi združeval arhivske posnetke, sodobne vizualne podobe Slovenije in ZDA, kratke intervjuje (uporabi se lahko tudi nekatere obstoječe videje za katere se dobi dovoljenja in prispevke obstoječih slovenskih organizacij v ZDA, kot tudi npr. kratke odseke novoletnih voščilnic, ki jih je Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu prejel v zadnjih dveh letih). Namen omenjenih posnetkov je poudarek na skupnih vrednotah, sodelovanju in prispevku Slovencev in slovenske skupnosti ter Američanov slovenskega rodu k razvoju ZDA in s tem tkanju sodobnih meddržavnih odnosov med slovenijo in ZDA.

Lahko se poslužimo tudi uporabi gesla, ki ga uporablja Irska ob obeležitvi 250. let ZDA "of Irish & Irish American contribution to the land of the free".

¹ Zanimivo branje člankov Mateja Klemnčiča:

<https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-2AIF5NVQ>

https://www2.arnes.si/~krsrd1/conference/Speeches/Klemencic_Slovenske_naselbine.htm

Ter SAZU: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-2AIF5NVQ>

https://www2.arnes.si/~krsrd1/conference/Speeches/Klemencic_Slovenske_naselbine.htm

<https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-2AIF5NVQ>

https://www2.arnes.si/~krsrd1/conference/Speeches/Klemencic_Slovenske_naselbine.htm

Koncept filma

Osrednja rdeča nit filma bi bila zgodba o slovenskih izseljencih in njihovih potomcih v ZDA ter njihovem prispevku k razvoju ameriške družbe od 19. stoletja do danes. Film bi prikazal, kako so generacije Slovencev, ki so v različnih zgodovinskih obdobjih zapuščale domovino, s svojim znanjem, delom, inovativnostjo, izumiteljstvom in ustvarjalnostjo soustvarjale ameriško družbo, gospodarstvo, znanost, kulturo in šport in so s tem pomembno prispevali in še vedno prispevajo k razvoju ZDA in s tem vedenju in sodelovanju Slovenije z najmočnejšo državo na svetu.

Zgodba bi se začela v 19. stoletju, v času Avstro-Ogrske monarhije, ko so se prvi večji valovi slovenskih izseljencev podali čez Atlantik v iskanju novih priložnosti ter v času Kraljevine Italije. Skozi pripoved bi film predstavil življenje slovenskih skupnosti v ameriških mestih in industrijskih središčih ter njihovo vlogo pri razvoju rudarske, jeklarske in industrijske Amerike. Zanimiva je zgodba prvega slovenskega misijonarja in škofa med Indijanci v Gornjem Michiganu Friderika Ireneja Barage, ki velja za enega največjih misijonarjev katoliške Cerkve 19. stoletja in njegovo sestro Amalijo, ki je bila prva Slovenka, ki je emigrirala v ZDA. Prvo slovensko naselje/vas v ZDA je bil Sveti Štefan v Gozdu, v Minnesoti².

Zanimiva bi bila tudi omemba Antona Marka Kappusa, ki je bil po vsej verjetnosti prvi Slovenec, ki je prišel na ameriško celino, vsekakor pa prvi, ki je tam tudi kulturno deloval. To bi filmu dalo dodatno zgodovinsko globino in pokazalo, da slovenski stiki z ameriškim prostorom segajo precej dlje od množičnega izseljevanja 19. stoletja³. Omeniti gre tudi zgodbo škofa Vertina⁴.

Povzame se lahko pisanje slovensko-ameriškega pisatelja, novinarja, prevajalca in družbenokritičnega avtorja Louisa Adamiča, ki je znan predvsem po tem, da je pisal o življenju priseljencev v ZDA in zagovarjal etnično raznolikost ameriške družbe.

Poseben poudarek bi bil namenjen tudi izseljevanju v obdobju prve in druge svetovne vojne. Film bi izpostavil solidarnost in sodelovanje (tudi težave s katerimi so se Slovenci soočali) med Slovenci in Američani v tem času, med drugim tudi zgodbo o reševanju ameriških pilotov nad slovenskim ozemljem med drugo svetovno vojno ter zgodovinsko znano operacijo reševanja lipicancev, pri kateri so ameriške sile ob koncu vojne zaščitile Lipicance.

Ob političnih osebnostih 20. stoletja bi kazalo omeniti tudi Franka Lausche-ta, ki je bil resno omenjen kot možni demokratski predsedniški kandidat sredi petdesetih let in Toma Harkina, ki je kandidiral znotraj strankarskih predvolitev.

² <https://www.politikis.si/2014/07/eno-najstarejsih-slovenskih-naselij-v-zda-st-stephen-proslavilo-stoletnico/>

³ <https://arts.units.it/retrieve/a208154e-1e17-4210-a3e3-3b0c56880582/Libro%2BKappus%20solo%20contributo.pdf>

⁴ <https://www.obrazislovenskihpokrajain.si/oseba/janez-john-vertin-vrtin/>

Prehod v sodobnost

V nadaljevanju bi film predstavil razvoj odnosov med samostojno Slovenijo in ZDA po letu 1991 ter poudaril ključne politične in diplomatske trenutke, ki simbolizirajo tesno partnerstvo med državama. Med njimi bi bil izpostavljen obisk ameriškega predsednika Billa Clintona v Sloveniji leta 1999 ter srečanje George W. Bush in Vladimir Putin na Brdu pri Kranju leta 2001, ki je Slovenijo postavilo v središče svetovne diplomacije.

Pri tem velja omeniti tudi vpliv Karantenskih knezov na Jeana Bodina in preko njega na Jeffersona ter na deklaracijo neodvisnosti, kar je bilo omenjeno v pismu predsednika Clintona ob slovenski osamosvojitvi⁵ in nagovoru predsednika Clintona ob obisku Slovenije⁶.

Film bi predstavil tudi pomembne dosežke slovenskih znanstvenikov, inovatorjev, podjetnikov in raziskovalcev, ki delujejo v ZDA ali so tam pustili pomemben pečat na osnovi knjige avtorja "Slovenski ameriški izumitelji in inovatorji" avtorja Edija Gobca (gospa Gobec je še živeča in bi jo lahko vključili v film) ter razstave Tehniškega muzeja Slovenije "Mi in oni brez meja" posvečene 30. obletnici osamosvojitve Slovenije, ki odkriva fascinante povezave med slovenskimi in ameriškiimi znanstvenicami in znanstveniki. V filmu bi izpostavili tudi Američane slovenskih korenin, ki so pomembno zaznamovali ameriško znanost, tehnologijo in raziskovanje vesolja ter izumitelja prvega kalkulatorja (Franc Rode), inženirja, ki je bil vodja razvojnega programa Boinga 747 jumbo jeta Joe Sutter, kot tudi slovenska podjetja, ki se uspešno ukvarjajo z vesoljstvo tehnologijo (Dewesoft, Cosylab).

Slovenci v ameriški družbi danes

V zadnjem delu filma bi se pripoved osredotočila na sodobne uspešne zgodbe posameznikov slovenskega porekla oziroma Slovencev, ki danes delujejo v ZDA. Njihove kratke izjave ali simbolne misli bi poudarile pomen kulturne identitete, povezovanja in navdiha, ki ga daje slovenska dediščina.

Med njimi bi lahko sodelovali: prva dama Združenih držav Amerike Melania Trump košarkarski zvezdnik Luka Dončić, hokejist Anže Kopitar, košarkarski zvezdnik Goran Dragič, astronauta Ronald Šega in Sunita Williams, ameriška senatorka Amy Klobuchar, kongresnik Paul Gosar, nekdanji senator Tom Harkin in nekdanji član predstavnškega doma James Oberstar. Omeniti velja tudi pokojne: senatorja Georga Voinovicha, Ronalda Zlatoperja ameriškega admirala slovenskega rodu in ameriškega podjetnika Robert Tomsicha, ki se je s svojim ugledom in poznanstvi odločno zavzel za čimprejšnje njeno priznanje s strani ZDA. V filmu bi pripoznali tudi znanstvenike, raziskovalce, doktorje na ameriških univerzah. Pri tem velja vključiti tudi VTIS in ASEF ter zgodbe mladih priseljencev (družinskih podjetnikov, ki so zgradili spodobna podjetja kot prva generacija

⁵ http://www.clinton1999.gov.si/eng/cl_gl_j1.html

⁶ <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/remarks-dinner-hosted-president-milan-kucan-slovenia-ljubljana>
<https://readtheplaque.com/plaque/slovenians-thomas-jefferson-and-the-declaration-of-independence#gsc.tab=0>

priseljencev), s čimer se pokaže, da preseljevanje v ZDA ni zgolj stvar preteklosti in da so sodobne migracije v ZDA drugačne narave.

Na glasbenem področju bi veljalo omeniti kitarista Marka Grgiča in pokojnega Frankieja Yankovica, znanega kot "kralja polke" v Ameriki⁷, zelo popularno ostaja igranje polke v Clevelandu⁸, kjer sta poznana glasbenika Richie Vadnal in Joey Miskulin kot tudi delovanje folklornih skupin v Clevelandu in Lemontu. Na umetniškem področju pa omeniti slikarja Gregorja Peruška, katerega slike bodo na ogled v Moderni galeriji v Ljubljani junija letos. Med publicisti je posebej vidno ime prve ženske publicistke iz Minnesote Vede Ponikvar, ki je bila 50 let lastnica in urednica "Free Press-Tribune"⁹.

Njihove zgodbe bi simbolizirale širši prispevek slovenske skupnosti k ameriški družbi ter poudarile, da gre za pomemben del skupne dediščine obeh narodov. Hkrati bi film izpostavil pomen ohranjanja slovenske identitete, jezika in kulturne dediščine v ZDA, kjer slovenska skupnost kljub postopnemu zmanjševanju še vedno predstavlja pomemben most med državama.

V letošnjem letu obeležujemo tudi 100. letnico Slovenske ženske zveze v Ameriki (SWUA), ki je prvih 80 let delovala zgolj kot ženska zveza, zadnjih 20 let pa so člani tudi moški. Leta 2010 pa je bilo ustanovljeno slovensko-ameriško gospodarsko združenje.

Zaključni del filma

Zaključni del filma bi simbolno povezal preteklost, sedanost in prihodnost slovensko-ameriškega partnerstva. S prepletom posnetkov slovenskih in ameriških pokrajin, mest, raziskovalnih centrov, športnih prizorišč ter kulturnih dogodkov bi film poudaril skupne vrednote svobode, inovativnosti, sodelovanja in prijateljstva.

Film bi se zaključil s sporočilom, da zgodba slovensko-ameriških odnosov ni le zgodba preteklosti, temveč predvsem zgodba prihodnosti, skupnega ustvarjanja novih priložnosti za prihodnje generacije.

Predstavitev in časovnica

Film bi bil pripravljen do 24. junija, in javno predstavljen konec junija/začetek julija v simbolnem času obeleževanja 35. obletnice samostojnosti Republike Slovenije 250. letnice ko bodo v ZDA 4. julija potekale osrednje slovesnosti neodvisnosti.

Film bi bil predvajan:

- na uradnih dogodkih ob obeleževanju 250-letnice ZDA,

⁷ <https://www.gov.si/en/events/2022-09-26-slovenian-film-evening-polka-the-movie-in-cleveland-ohio/>

⁸ <https://clevelandstyle.com/about/>

⁹ <https://www.mprnews.org/story/2015/10/14/veda-ponikvar-americas-iron-lady-dies-at-96>

- na dogodkih veleposlaništva RS v ZDA in generalnega konzulata RS v Clevelandu, slovensko-ameriškem gospodarskem združenju v ZDA, preko častnih konzulov,
- na družbenih omrežjih,
- na mednarodnih televizijah in digitalnih platformah,
- v okviru promocijskih aktivnosti Slovenije v ZDA in širše.

S tem bi film služil ne le kot osrednji vsebinski projekt ob obletnici, temveč tudi kot dolgoročno promocijsko in diplomatsko orodje, ki bi prispevalo k večji mednarodni prepoznavnosti Slovenije ter poglobljanju odnosov med državama tudi v prihodnjih letih. Film bi imel trajno vrednost za promocijo Slovenije v ZDA.